

N. JUHÁSZ TAMÁS

BETEKINTÉS AZ SZMKE ÉLETÉBE: KÖZÖS ÚTON (RECENZÍÓ)

„Óh ne mondjátok azt, hogy a Könyv ma nem kell,
 hogy a Könyvnél több az Élet és az Ember:
 mert a Könyv is Élet, és él, mint az ember -
 így él: emberben könyv, s a Könyvben az Ember.”
 (részlet Babits Mihály: *Ritmus a könyvről* című verséből)

Szeretném egy személyes megjegyzéssel indítani a recenziómat: engem, aki mindig is könyvtárlátogató voltam, illetve vagyok is (előbb a fúri, a párkányi, majd később a komáromi könyvtárakról van szó), mindig érdekelt, hogy mi rejtőzhet a „színfalak” mögött. Speciális helyet kaptak a szívemben ezek a „komplexumok”, mondom ezt úgy is, hogy az esküvőm is az érsekújvári Anton Bernolák Könyvtárban valósult meg, köszönhetően az ottani alkalmazottak nyitottságának és annak, hogy egyáltalán lehetőséget adtak, hogy egy ilyen eseményt bevihetünk a falak (és nem utolsósorban a könyvek) közé. Másrésztől épp ezek a helyek voltak azok, amelyek már gyerekkorom óta megihlettek, hogy a saját kis házi könyvtáramat összerakjam, amely az évek során eléggé szépen formát kapott, így jelenleg közel ezer kötettel (regények, szakirodalmak, képregények) rendelkezünk odahaza. Miért is ez a felvezetés? – kérdezheti az olvasó teljesen jogosan. És ezen a ponton el is jutunk a Szlovákiai Magyar Könyvtárosok Egyesülete által kiadott *Közös úton* című kötethez, amely igaz, hogy a társaság „életének” bemutatásáról, történetéről szól elsősorban, ugyanakkor nekünk, olvasóknak készült és olvasókról is szól.

A *Közös úton* című kötet csak online formában elérhető, vagyis bárki ingyenesen hozzáférhet, letöltheti és elolvashatja az egyesület honlapjáról (szmke.sk). Az anyagot Roncz Melinda és Tegdes Egyházi Dóra írta, szerkesztette és állította össze. A kötet borítóját (amely egyébként nagyon hajaz a gyerekkönyvek borítótérveire) Dózsa Csilla tervezte. A kötet a Szakképző és Felnőttképzési Intézet korpuszaként jelent meg 2021-ben, a Bethlen Gábor Alapkezelő Zrt. támogatásával. Nézzük hát meg, hogy mit is tudhatunk meg a *Közös úton* című kötetéről!

A kötetet a szerkesztők hét elkülönített fejezetre osztották, amelyeket a következőkben részletesebben is megvizsgálunk.

Az első fejezet lényegében az egyesület egykori vezetőinek és tagjainak egyfajta megemlékezése, személyesebb hangvételű írások, ezzel is közelebb hozva a kívülről olvasókat a könyvtárosok munkájához. Kikről is van szó: Halász Péter, Kontár Judit, Zsok Gizella, Nagy Zora „Hajni”, Bajnok Éva és Kecskés Ildikó osztja meg velünk az eltelt időszak tapasztalatait, meglátását és emlékeit, legyenek azok akár keserűek, akár pozitívak és előremutatóak. Egyfajta konszenzusként jelenik meg előttünk az a kép, hogy bár a könyvtárosi szakma sajnos szociálisan nem a legelismertebb munkák közé tartozik, sok esetben alulfizetett, könyvtárosnak lenni inkább elhivatottság kérdése. Hogy Kecskés Ildikó szavait idézzem: „Az új kihívások újabb és újabb korszerű megoldásokat követelnek. Rugalmasan, találeményen reagálni az adott helyzetre, kialakítani a legmegfelelőbb nézőpontot, tudatosítani a szemléletváltás szükségességét, megtartani az egészséges kíváncsiságot, erősíteni a tettekkészséget, a szakmai elhivatottságot; innovatív megoldásokban, csapatban, önazonosan, tudatosan, gazdaságosan, kreatívan gondolkodni és cselekedni – olyan fogalmak, amelyeket kinek-kinek értelmeznie kell, és a mindennapokban jó tartalommal szükségessé meg kell tölteni. Kétségkívül el-

fogadjuk azt az állítást, miszerint a könyvtár által termelt hasznot nem lehet pénzben kifejezni. Azt kell tudatosítani, hogy hatással van a társadalomra, és ez a hatás hosszú távon kamatozik. A könyvtárfelhasználók hatékony segítése érdekében szükségessé vált a könyvtárosok tájékozottsági szintjének, szakmai tudásának növelése. Különösen fontos ez a felnövekvő generációval való foglalkozás kapcsán. A gyermekkorban megszerzett élmények, történések a gyermek életére való ráhatások, érzések, átélt helyzetek, attitűdök meghatározóak. Ennek tudatosítása a könyvtárosok számára is fontos. Ebből kiindulva kell eldönteni, hogy a felnőtt egyén, a könyvtáros milyen mértékben, formában és módon tud részt vállalni, tevékenységével hozzájárulni a felnövekvő generáció tagjainak mindennapi tartalmas létéhez, személyiségének fejlődéséhez, látókörének szélesítéséhez, gondolkodásának alakulásához, kommunikációs képességeik fejlesztéséhez, gyakorlatias tudásuk megszerzéséhez, a digitális technikák általuk való tudatos használatához, szabadidejük hasznos eltöltéséhez“. (29–30.) Ahogy tehát láthatjuk, a helyzet nem egyszerű, de semmiképpen sem reménytelen.

A második fejezetben az SZMKE történetéről olvashatunk, amely kronológiai sorrendben követi végig a szervezet létrejöttét, majd azt követően bemutatja, hogy az elmúlt (huszonkét) év során hol voltak találkozók, hogyan változott a vezetőség összetétele. Arról is olvashatunk, hogy milyen rendezvények szervezésében vettek részt a szervezet tagjai, illetve milyen projekteket valósítottak meg. Ugyanígy képet kapunk arról is, hogy miképp képzei el az egyesület a működését a későbbiek során. Láthatjuk a szervezet fejlődését, épülését, változását. A fejezet nagyon egyszerűen, évszámokban és pontokba szedve tárja elénk ezt a rövid időszakot. Érdemesebb lett volna az átlagolvasók igényeit is figyelembe venni a fejezet kidolgozásakor, bár úgy gondolom, ebben az esetben nem is az volt a cél, hogy ezt megtegyék.

Határon átnyúló baráti kézfogás – nemzetközi együttműködés cím alatt olvashatjuk a harmadik fejezetet. Ebben a részben a magyarországi kapcsolatokról kapunk képet, arról, miképp segítette a szervezet létrejöttét és működését az anyaország. Bár az elmúlt időszak eseményei (pontosabban a pandémia) miatt a személyes találkozások sajnos egy időre ellehetetlenültek, de mindezen nehézségek ellenére az SZMKE és az IKSZ (vagyis az Informatikai és Könyvtári Szövetség) az internetnek köszönhetően továbbra is fenn tudták tartani a szakmai kapcsolataikat. Ahogy ebben a részben írják: „a mai változó világunkban kiemelt jelentőséggel bírnak az emberi és szakmai kapcsolatok. Igaz ez különösen akkor, ha határon túli magyar könyvtárosokkal való együttműködés keretében különböző alkalmakat tudunk teremteni ahhoz, hogy megismerjük egymás munkáját. A cél és a szándék az, hogy tapasztalatokat szerezzünk, tanuljunk egymástól; a kikísérletezett és bevezetett jógyakorlatokat kölcsönösen alkalmazzuk. Fontos, hogy olyan szakmai fórumokon vegyünk részt, amelyek hozzájárulnak a könyvtári szolgáltatás gazdagításához, a minőségbiztosítás alkalmazásához, a folyamatos megújításhoz, a szakmai kapcsolatok ápolásához. Az utóbbi évtizedekben ez a kapcsolatrendszer folyamatosan épült és egyre bővült. Kezdetben meghatározó volt a határmenti városok közvetlen együttműködése. Szívesen emlékszem vissza többek között Sárospatak és Kassa, Salgótarján és Losonc, Tatabánya és Komárom közös továbbképzéseire, konferenciáira. Ezekre alapozódott a Kárpát-medencei könyvtárosok évenkénti találkozója az Informatikai és Könyvtári Szövetség, Csongrád Város Önkormányzata és a Csemegi Károly Könyvtár és Információs Központ szervezésében. Az évenkénti 80–100 fő részvételével megtartott tanácskozásoknak jelentős szakmai visszhangja és növekvő presztízse van. Eredménynek tartom, hogy a szomszédos országok magyar könyvtárosai, szervezetei nemcsak résztvevői, hanem aktív előadói is e programoknak“. (61.)

Ebből is láthatjuk, hogy mennyire fontos az, hogy az egyesület a külföldi kapcsolatoknak hála nem csupán pénzügyi forrásokat, idegennyelvű könyveket tud beszerezni, de a könyvtárosaink igyekeznek szakmailag is fejlődni, hogy alkalmazkodni tudjanak a modern kor nem csupán informatikai, de más jellegű kihívásaihoz is. Ezekből pedig van és nyilván lesz is bőven.

A negyedik fejezetben egy kutatási beszámolórol olvashatunk. Számomra talán ez volt a kötet egyik legérdekesebb része. A felmérés célja az volt, hogy a kutatók (Tegdes Egyházi Dóra, Reicher Erika és Roncz Melinda) feltérképezzék és dokumentálják Szlovákia többségében magyarlakta településeinek könyvtárait, illetve ezen kutatáson keresztül további kapcsolatokat tudjanak létesíteni és kiépíteni a felvidéki könyvtárosokkal. Ahogy a szö-

vegből megtudhatjuk, ez egy hiánypótló felmérés volt, az eredmények az egyesület honlapján elérhetőek (www.szmke.sk/research). Megtudhatjuk, hogy az egyes könyvtárak helyzetét mennyire képes befolyásolni a fenntartók (például az önkormányzatok és vagy iskolaigazgatók) hozzáállása, az olvasói magatartás (pontosabban a település lélekszáma), és persze nem utolsósorban maga a könyvtáros személye is. Sajnos azzal is szembesülnünk kell, hogy Szlovákiában jelenleg nincs magyar nyelvű könyvtári képzés sem középiskolai, sem egyetemi szinten, ezen pedig, úgy vélem, hogy érdemes volna változtatni, és reménykedve feltételezem, hogy egy ilyen kurzus több embert is vonzana (valószínűleg engem is). „Elmondhatjuk, hogy ideális esetben akkor tud egy könyvtár jól működni, megfelelő színvonalú, szakmai szolgáltatásokat nyújtani és a közösségek, a célcsoportja hasznára lenni, ha a fenntartó is fontosnak ítéli a könyvtárat, biztosítja az anyagi háttérrel, illetve ha van legalább egy olyan illető, akinek személyében megtestesül a könyvtár lelke. Több helyen találkoztunk ilyen körülménnyel és tapasztaltuk, hogy van egyféle tenni akarás, hogy a könyvtárat megmentésük, fellendítsék, új köntösbe öltöztessék“. (84.)

Az ötödik fejezet, amely a *Lenyomatunk a médiában – az SZMKE válogatott sajtóbibliográfiája* címet viseli, egyértelműen tárja az olvasó elé, hogy miről is lesz szó ebben a részben. Itt olyan publikációk (legyen az nyomtatott vagy online) vannak összegyűjtve, amelyek az egyesületről szólnak, vagy amelyeket a társaság tagjai publikáltak. Az online publikációk esetében látható az is, hogy ezeket a kötet készülése idejében ellenőrizték, tehát ha valakit érdekelnek a szövegek, akkor jó eséllyel még aktív felületen olvashatja azokat.

Az *Ötletek inspirálódnak vágyóknak – jógyakorlatok gyűjteménye* című fejezetben „olvashatók azok a módszertani anyagok, amelyeket az egyesületünk tagjai, szlovákiai magyar könyvtárosok dolgoztak ki. A részletes foglalkozástervek különféle korcsoportokat és témákat érintő könyvtári programokhoz (mint például biblioterápiás, ismeretterjesztő, könyvtárhasználati vagy éppen mesefoglalkozáshoz) adnak segítséget. A foglalkozástervek szabadon felhasználhatóak, továbbfejleszthetőek. A gyűjtemény csak egy kis ízelítő egyesületünk tagjainak könyvtáros tevékenységéből. A weblapon is létrehoztunk egy adatbázist, amely szándékunk szerint folyamatosan bővülni fog az újabb módszertani anyagokkal” – olvashatjuk nagyon pontosan a bevezetőben. (98.) Az itt feltüntetett gyakorlatokat úgy rakták össze, akár egy iskolai óraterv vázlatát, így az olvasó röviden, pontokba szedve képet kaphat arról, hogy ezek a foglalkozások (pl. mesedél előtt, bábozás, papírszínház, csapatjáték vagy akár könyvtárismertetés) miképp lehetnek alkalmazhatóak a gyakorlatban. Az itt feltüntetett feladatok a fiatal, vagyis az óvodás, alapkiskolás és középiskolás célcsoportokat célozzák meg. Érdemes volna az idősebbek/felnőttek számára is összeállítani egy-egy feladatot, például egy „nyomozós” (a la Da Vinci-kód) kihívást (akár GPS koordináták felhasználása/alkalmazásának segítségével stb.), hiszen sok felnőtt biztosan szívesen részt venne egy ilyen „kalandban”. Amennyiben tehát a későbbiek során a kötetanyag bővítésre kerülne, úgy vélem, hogy az idősebb olvasókat is érdemes lehetne megcélozni. Mindezek mellett a fejezet nagyon szemléletesen prezentálja azt, hogy is képzelhetőek el és valósíthatóak meg ezek a gyakorlatok, játékok.

A kötet utolsó, vagyis a hetedik fejezetében a készítő azokat a verseket és más szövegeket gyűjtötték csokorba, amelyek a korábbi, vagyis a hatodik fejezetben lettek feltüntetve. Így például megtalálható itt a *Nád a házam teteje*, *A kiséger nagy kalandja*, *A kassai szőlőhegyen* vagy éppen Benedek Elek *A tizenkét varjú* című meséje is, ezzel is elősegítve azok munkáját, akik a későbbiek során ki szeretnék próbálni ezeket a „játékokat”, foglalkozásokat.

Kinek is tudnám ajánlani az SZMKE kötetét? Mindazoknak, akiket érdekel a könyvtáros szakma, de leginkább az egyesület létrejöttének körülményei, annak huszonkét évében történt eseményei, illetve az, hogy hogyan is működhetnek egyes foglalkozások (leginkább a nagyobb könyvtárak esetében). A *Közös úton*, ahogy azt már a szövegem lelegején is említettem, ingyenesen, online elérhető az SZMKE weboldaláról. Az érdeklődőknek jó olvasást kívánok, és persze azt csak ajánlani tudom, hogy járjunk könyvtárba, mert az a világ, amelyet ott megismerhetünk, egy teljesen más érzetet tud adni, mintha letöltenénk egy-egy adott kötetet, vagy elmennénk a hozzánk legközelebbi könyvesboltba. A könyvtár egy olyan hely, amely egyben képes elvarázsolni, rejt valami misztikumot magában, ugyanakkor a tudás egy olyan tárháza, amely bárki számára elérhető. Figyelembe véve, hogy napjainkban a papír- és energiaválság miatt a könyvek lassan már-már igazán luxuscikknek fognak számítani, úgy vélem,

hogy a könyvtárak lesznek azok a „szigetek”, amelyek az olvasók számára biztosítani tudják, hogy olcsón, de minőségi szórakozáshoz juttathassák az embert. És a sok problémás szituáció és helyzet világában meg kell adnunk önmagunk számára a lehetőséget, hogy ki- és elszabadulhassunk legalább egy kis időre ebből a keserű világból. Az SZMKE és a könyvtárak pedig igyekeznek a lehetőségeiből adódóan elősegíteni ezt bárki számára, aki hozzájuk fordul. Így ezen szövegen keresztül is köszönöm a munkájukat, és kívánok nekik erőt és kitartást a későbbiekben.

„És azt se mondjátok, hogy elég a könyv már,
hogy sok is az írás, s elborít e könyv-ár,
s alacsony lármával tellik ma a könyvtár,
ami volt szent kincsek csarnoka, és mentsvár!”
(részlet Babits Mihály: *Ritmus a könyvről* című verséből)

